

TELEGRAFUL ROMAN.

Nr. 66. ANUL XIII.

Telegrafulu este de doua ori pe septiman . . . joi si Dumineca. — Prenumeratiunea se face in Sabiu la espeditura oici pe afara la c. r. poste, cu bani gat'a prin scrisori francate, adresate catre espeditura. Pretiulu prenumeratiunei pentru Sabiu este pe anu 7. fl. v. a. ear' pe o jumetate de anu 3. fl. 50. Pentru celelalte parti ale Transilvaniei si pen-

tru provinciile din Monarchia pe unu anu 8 fl. era pe o jumetate de anu 4 fl. v. a. Pentru princ. si tieri straine pe anu 12 pe 1/2 anu. 6 fl. v. a.

Insertele se platescu pentru inteia ora cu 7. cr. sirulu cu litero mici, pentru a dou'a ora cu 5 1/2 cr. at pentru a trei'a repetire cu 3 1/2 cr. v. a.

Sabiu, in 22 Aug. (3 Sept.) 1865.

„Herm. Ztg.“ etc. are unu telegramu dto Vienn'a 31 Augustu c. n. de cuprinsulu urmatoriu, care constatza adeverulu telegrafulu din nr. nostru precedinte. Eata telegramulu.

„Wanderer“ aduce urmatoarele: Prin resolutiunea imperat'esca dto 28 Augustu diet'a transsilvana se va desfiintia si se va conchiam'a alta dieta pe bas'a modulu de alegere din 3 Iunii 1848. —

Dupa altu telegramu alu acelei foi, „Debatte“ are scire, ca diet'a se va conchiam'a la Clusiu, si ca causa uniunei se va numer'a intre celed'antaiu afaceri ale dietei ungare.

Adunarea generala a Asociatiunei.

Siedinti'a I, tinuta in 16/28 Augustu a. c. Abrudu in 16/28 Augustu 1865.

Dupa-ce amesuratu programei publicate din partea Comit'etulu Assoc., in 15/27 Augustu in ambe bisericile r mane din Abrudu, s'a serbatu invocarea Spiritulu santu, in 16/28 Augustu a. c. sub presiedinti'a Reverend. D. V. Presiedinte alu Assoc. Tim. Cipariu s'a deschisu antai'a siedinti'a adunarei gen. in presenti'a unui publicu frumosu si numerosu, cu unu cuventu plinu de zelu, in carele D. V. presiedinte accentua necessitatea de a conlucra cu poteri unite spre inaintarea scopulu celui atatu de maretu si sublimu alu acestui asiediamentu literariu si de cultura, salutandu totdeodata pre membrii si publiculu adunatu, dintre cari unii si din departare nu-si pregetara ostenele spre a lua parte la acesta adunare, carea e a V. adunare gen. dela urdirea Asociatiunei.

Domnulu Dr. Hodosiu respunse in cuvinte caldure la cuventulu Dlui V. Presiedinte salutandu in numele braviloru abrudeni pre ospetii, membrii Assoc., aretandu totdeodata scopulu celu salutariu si binefacatoriu alu Asociatiuniloru.

Dupa aceea D. Harsianu face propunerea, ca aru fi bine sa se citeasca statutele Assoc., fiindca suntu multi Domni, cari voru a se face membri noi; si aru dori sa fia cunoscuti cu statutele Assoc. Acesta propunere insa la refrangerea D. Dr. Brendusianu si altoru Domni, nu s'a priimitu din partea adunarei, aducendu de motivu fapt'a, ca fia-care membru ordinariu, candu capeta diplom'a de membru, priimesce deodata si cate unu esemplariu din statute.

Apoi se constitu adunarea, alegendu-si doi notari ad hoc in personele DDloru Mateiu Nicol'a, si Iustinu Poppiu.

Se citeste o hartia a Esc. Sele D. presiedinte alu Asociatiunei, in care cu parere de reu descopere, ca D. V. presiedintele alu Assoc. l'au incunosciintiatu, cumca din causa unui morbu nu pote lua parte la siedinti'a acestei adunari. Sa ia spre sciintia; bucuri'a insa a adunarei generale e cu atatu mai mare si mai surprindiatoria, cu catu ca D. V. presiedinte, de-si slabitu de morbu, totusi veni la siedinti'a si duse presidiulu intr'ens'a.

Secretariulu II. V. Rusu, citeste raportulu Comit'etulu Assoc. despre activitatea aceluia, pe restempulu de unu anu de dile. Acestu raportu, ce infatisieza imaginea cea mai via a lucrariilor Comit'etulu in decursulu anulu Assoc. 186 4/5, se priimi cu placere, si la propunerea Dlui Dr. Brendusianu, adunarea gen. si-esprima multiumit'a sea Esc. Sele Dlui presiedinte, Dlui V. presiedinte, Comit'etulu si Secretariulu Asociatiunei.

In legatura cu acestu raportu, se citi si numele noiloru mambri ordinari ai Assoc., cari se priimira toti intre aclamatiuni de: „Sa traiasca!“

Totu Secretariulu II. in absentia Dlui Archivariu si bibliotecariu alu Assoc. citi raportulu despre starea bibliotecei Assoc., cum si actulu de dimissiune a Dlui Archivaru, carele neafandu-se cu locuint'a in Sabiu, si fiindu si altfelu ocupatu cu alte afaceri, afl'a cu cale a-si da dimissiunea, espi-

mentu-si multiumit'a sea adunarei generale pentru onorea si increderea dovedita.

D. Cassieru Const. Stezaru raport'za despre starea si bilantiulu cassei Assoc., impreuna si citeste numele aceloru Domni si Comune, care au facutu oferte in bani, in favorea fondulu Asociatiunei. Adunarea se afla indemnata a esprima multiamita Dlui Cassieru pentru zelulu si activitatea sea.

Apoi suspendandu-se adunarea pe cate-va minute, s'a purcesu la alegerea Comissuniiloru pentru cercetarea socotelorlu Assoc., pentru defigerea bugetulu pre anulu viitoriu alu Assoc. 186 5/6, cum si pentru conscrierea membriloru, cari voru cu asta ocaziune a-si plati taxele de membri ordinari ai Asociatiunei.

Urm'a apoi citirea urmato'loru disertatiuni: D. V. presiedinte Tim. Cipariu tinu o disertatiune erudita despre tabulele cerate, aflate la Rosi'a—Abrudului, carea fu petrecuta de aplause, si se priimi cu salamatiuni entusiastice de: „Sa traiasca!“

D. Secretariu primariu Georgiu Baritiu disert'a despre „sciintiele tehnice“. Acesti'a disertatiune forte momentosa fu iarasi insotita de aplausele adunarei si priimita cu aclamatiuni de: „Sa traiasca!“

D. Protopopu Ioanne Antonelli discura despre „poporulu romanu in constitutiune“, ca continuare la disertatiunea sea din 1863 tinuta in adunarea gen. dela Blasiu, care se priimi cu: „Sa traiasca!“

In urma, D. Dr. Ios. Hodosiu disert'a despre „istori'a dreptulu romanu“. Acesta disertatiune importanta, inca se ascalt'a cu mare placere din partea adunarei, si se priimi cu aplause de: „Sa traiasca!“

Cu aceste se incheia antai'a siedinti'a a adunarei generale; a dou'a siedinti'a se va tine mane la 9 ore inainte de amedi.

Totu astadi la 3 ore dupa amedi, bunii romani din Abrudu, dederu unu banchetu elegantu in onorea membriloru Assoc. Cu asta ocaziune se radicara toast'e cordiale, antaiu pentru Maiestatea Seacr. Apostolica preabunulu si preagratiosulu nostru Imperatoriu Francisu Iosifu I., carele se indura preagratiosu a aproba acesta Asociatiune de cultura romana, cum si pentru intr'eg'a augusta casa domnit'oria, apoi pentru Esc. Sea D. Presiedinte alu Assoc. Andreiu Baronu de Siagun'a, pentru D. V. presiedinte alu Assoc. Tim. Cipariu, pentru bravii si ospitalii romani abrudeni, cari priimira cu atatu caldura si bunavointia pre membrii Asociatiunei, si in urma pentru membrii acestei Asociatiuni.

Nu potu in fine, sa nu Ve comunicu cea mai caldura multiumita, de carea suntu petronsi toti ospetii pentru cordial'a priimire si ospitalitate, de carea avura onore a se bucura in acestu orasielu plinu de atatea reminiscentie pentru stramosiesca si antic'a gloria romana.

Multiumita deosebita se cuvine si DD. Vasiliu Popu de Harsianu si C. Cumanu, cari ca insarcinati cu conducerea pregatiriloru necesarie pentru priimire, facura dispusetiunile cele mai eficace si mai preventorie in acesta privintia.

Schimbarea ministriloru si a sistemei in Austri'a.

(Din Hist. polit. Blätter, III Heft, 1 Aug.)

(Continuare din nr. 64.)

Cum se scie, autorulu intelectualu alu acestei idee n'a fostu Schmerling, ci Consiliarulu Perthaler, reposatu in Martiu 1862. Si nu Schmerling trecea de adeveratulu capu spiritualu alu partitulu germanu-centralisticu, ci presiedintele Consiliulu de statu Baronulu de Lichtenfels, unu Iosefineanu *) vechiu

*) Cu acestu nume se insemneza barbati, cari consimtau cu ideile liberali si germanisatorie ale Imperatulu Iosifu II. Trad.)

acést'a de prim'a proba si cu atât'a influinția, încâtu ômenii priviau pre Ministrul Schmerling că pre unu protegiatu alu lui. Cu totu dreptulu dar s'a fâtu de o ponderôsă simptoma, candu Lichtenfels si-depuse oficiulu nemediatu inaintea retragerii Ministrului si dupa o scena necajiciôsă in curtea de susse. Este natur'a clotianului (ratanului), că sa parasésca naea, ce se cufunda. Pôte-ca Lichtenfels, mai multu si decâtu însusi Schmerling, pâna la fine a stetutu protectorulu constitutiunei de fauru in semnificatiunea eii cea originala. Ce sta, este, ca Schmerling constitutiunea sea pela inceputu defelu n'a fostu intieles'o că o fapta dujmanôsă contr'a Magiarismului. Ci cu totulitotu dincontra elu o priviá aceeași că o concessiune insemnata, ce nesmintitu va castigá partitulu liberalu alu Ungariei. Intr'acestu sensu, cum ne spune brosiur'a „Drei Jahre Verfassungstreit von einem Ungar“, dto Noembre 1864, a negociatu densulu mai nainte cu multu zelu cu Conte Szeceșény si Baronulu Vay; Schmerling se numerá peatunci intre cei antâiu, cari erau amici si consimtia cu magiarii in privinția dreptului si nu erá de felu contrariu loru, cum a festu Lichtenfels si cum acést'a se aratase inca in *Senatulu immultitu*.

Acést'a privire de dreptu alu Magiariloru in cursulu timpulu s'au consolidatu astfelu, ca nici partitulu vechiloru conservativi, nice alu liberaliloru conservativi (Szesén-Vay) nu mai esistá de felu in Ungari'a. Tôte devenindu necredinciôs, trecura la liberalismulu lui Deák, pre care nu-lu poti cu nimic'a altu ceva impacá fâra numai *cu dualismulu si cu uniunea personala*. Ungari'a separata de cealalta Monarchia, cu ministeriulu seu, cu parlamentulu seu, intr'o centralisatiune de statulu, la care Domnitoriulu comunu va trebui apoi sa mai adauge si *partes an nexa e*, adeca, Croatia, Savonia si Ardelulu, — acést'a aru fi conditio sine qua non a invoirei. Déca apoi dincolo de Lait'a cealalte tieri s'aru bagá intr'o constituire paralela, adeca intr'o caldare centralistica parlamentaria, sub suprematia germana, atunci Magiarii in acést'a aru vedé numai o sprijóna si o fortificare a suprematiei loru nationali dincóce de Lait'a.

Dar Domnulu de Schmerling, déca a priimitu si încâtu a priimitu aceste idei, a mai avutu la acést'a inca si altu motivu specialu fôrte intelitoriu; numai dupa ce se va essaminá mai de aprópe acést'a, se revarsa tóta lumin'a preste incordárilor prezentului. Eu vorbescu despre reporturile Austriei cátra Germani'a, scurtu despre *cestiunea germana*, carea stá in relatiune mai strinsa si in actiune mai imprumutata cu cestiunea de constitutiune a Austriei, decâtu si-au fostu intipuitu din nenorocire ômenii.

Nu e indoiéla si se vedesce de sine, ca constitutiunea din 26 Februariu au stetutu in antitesa ne'impreunabila cu tôte programele de Germania — mare si de germanismu — mare ale ministrului de statulu însusi. Si ôre sa nu fia fostu tocmai cercustarea acést'a, ce i-a recomandat lui cu totu dinadinsulu din capulu locului pretentiunile partitulu ungaru liberalu, dupace se cunósee, ca program'a lui Deák, nu mai e vorba, se invoiesce cu tôte proiectele de reforma a confederatiunei germane cu multu mai bine decâtu Diplom'a de Octobre si constitutiunea de Fauru impreuna luata? Ean cugetati numai: déca tóta Austri'a e centralisata sub parlamentulu universalu, cum lu cere 26 Fauru, atunci Austri'a cea germana cum sa mai formeze ea anca si o parte integinta a parlamentulu din Francfurtu? E cu nepotintia. Acést'a aru fi o facere a turnului Vavilonului, unu monstru in dreptulu de statulu! Noi amu afirmatu acést'a inca de pe atunci, candu ômenii in Vien'a se opinteau fôrte cu proiectulu delegatiloru si apoi cu actulu de reforma. Acum s'a descoperitu, ca D. de Schmerling sa fia fostu cam totu de parerea ast'a. Ci elu a lasatu in calea loru experimentele Francfurtane manate din alta parte, bine sciindu, ca din tóta treb'a nu va esé nimic'a. Eara încâtu pentru frasele sele, elu a capetatu atunci ce ia trebuitu, o amanare adeca a causei germane pâna la tempulu, candu va fi ajunsu cu cestiunea constitutiunei Austriace la unu scopu mai favorabilu. Ma ce fatia erá sa aiba acestu scopu? Care alt'a, fâra numai aceea ce aru fi semenatu că ou cu ou cu vointi'a liberaliloru magiari. Atunci si numai atunci Austri'a cu jumetatea sea cea germana aru fi stetutu cátra proiectele din Francfurtu chiaru asiá cá si monarchi'a prussiana centralista sub parlamentulu din Berlinu, nice mai bine si nice mai reu; si ministrulu din Vienn'a aru fi lovitu dóue musce cu o lovitura; elu aru fi indestulatu liberalismulu germanu celu mare la noi, *) si elu totudeodata aru fi multiamitu si pre liberali magiari.

Trebuie sa o marturisimu, ca ide'a aveá unu ce lipiciosu, unu ce atragatoriu in sine. Dar vedi bine, ca acést'a costá pretiulu unitáti imperiului cu tôte concecintiele acestei perderi.

*) Germanii in staturile medie. Trad.

Chiaru acea unitate a imperiului, pentru care constitutiunea de Fauru se laudá si se faliá a fi garantiá cea mai tare. — acea unitate a imperiului, dicu, cautá a se jertfi pentru cá sa se arunce preste capu fâra reserva Austri'a in avanturile politice germane de Trias.

Déca totusi acést'a erá marea schimbare ce cugetá a o face Schmerling: atunci caus'a germana pentru Magiarii liberali erá mobilulu celu mai energicu. Cáci cu câtu Austri'a erá sa se deá mai afundu in incurcaturile reformelor Germaniei, cu atâtu mai multu i captá eii a lasá pre Magiari dincóce de Lait'a a fi singuri eschisivu stapâni in cas'a loru. Acést'a e o logica de politica sanatôsă; si eata caus'a cea adeverata, pentruce liberalii Magiari suntu si au festu purerea de simtemintele germanismului celu mare. Opusi chiaru diametrice stau in privinția acést'a Slavii si anume Boemii séu Cechii; ei in consecintia stau pre partea celoru ce voru o Germania mica. Slavii voru, cá Austri'a sa se retraga intru sine, cá sa impede bancueroti'a finantielor sale, si cá sa póta fi drépta de o potriua cátra tôte nationalitátiile sale. Ei se temu de egemoni'a Austriei in Germani'a, cáci ei sciu bine, ca acea egemoni'a nu va sa dica alt'a, decâtu pe deoparte centralisatiunea burocraticá dincolo de Lait'a, de alta parte supremati'a nationala, a Magiariloru dincóce cu daun'a egalei indreptatiri a tuturor celorualte nationalitáti din imperiu. Ei tindu la unitatea solidaria a imperatiiei in form'a federatiunei si i arata Austriei in perspectiva Ostulu, cá câmpu de activitate a misiunei eii politice, Ostulu dicu, pecandu dualistii Magiari, se opintescu a incurcá diumetatea germana a imperatiiei din tôte poterile intru incurcaturile nedescurcate ale Germaniei, încâtu si pâna acum s'au radicat voci din partea Magiariloru cá acestea: Ungariia trebuintia trebuie sa ajute a cuceri iarasi imperiulu germanu pentru Austri'a, pentrucá in cas'a s'a ei sa fia cu atâtu mai liberi de tóta influinția Germaniloru. *)

Cum se vede, liberalii magiari suntu nisce antipodi fôrte corecti ai Dlui de Bismarck, asiá de corecti precum numai si potu postí ômenii la noi in staturile germane medie. Dualismulu parlamentariu, ce lu representéza ei, oferira Ministrului caditu punte de impreunare fôrte atragatoriá. Federalistii din parte-le este adeveratu ca nu voru sa stramute centrulu de greutate alu Austriei in Bud'a, ci ei aru dorí a-lu consolidá cátu se póte de tare de aci inainte in Vienn'a; insa ei aru lasá influinției prussiane in Germani'a mai mare spatiu de jocu, marginindu prn Austri'a mai multu la sine si ocupandu-o in cas'a eii. La acést'a s'a ganditu organulu loru, candu a disu fôrte nimeritu: „Ca retragerea lui Schmerling este caderea unui ministeriu germanu — mare si inceputulu unui Ministeriu austriacu.“

Ne-amu ocupatu multu cu cercetarea asup'a intentioniloru celoru din urma ale Dlui de Schmerling. Acést'a amu facut'o, cáci altu mediu mai bunu nu e decâtu acést'a reprieve, pentru cá sa potemu vedé cu ochi chiari in venitoriulu noiloru ministri. Ei voru ave din capulu locului a se luptá cu cele mai mari greutáti in privinția cestiunei de constitutiune, de-si acést'a, pe lângá starea cea jelnica a finantielor, au ajunsu a fi mai numai o afacere de a dóua mâna. Nice Austri'a preste totu nici vre-un'a din pártile eii in venitoriu nu mai póte fi fâra constitutiune, — acést'a este fructulu netrecatoriu alu celoru patru ani din urma. Ma nu e numai o singura alegere intre absolutismu si o constitutiune liberala, cum crede mortisiu partitulu germanu liberalu, si istori'a ministeriului Schmerling numai atât'a a demustratu cu certitudine deplina, cá cu ideele de constitutiune de pâna acum nu mai va sa mérga de locu. Si apoi ce va fi atunci?

Schimbarea ministriloru prim'a vist'a ômenii o dechiarara cá o urmare a caletoriei ultime a Imperatului la Pest'a si cá o victoria a Magiariloru. Déca acést'a aru fi asiá, atunci ministeriulu celu nou aru trebui sa esecuteze voi'a ultima a vechiului ministeriu si sa realizeze cugetele rezervate ale Dlui Schmerling însusi, adeca dualismulu parlamentariu. Celu pulina acést'a aru fi atunci jumetate din victoria a partitulu germanu liberalu, séu, cum se esprima fói'a boemica, a partitulu germanu celu mare. Dar ministrulu ungurescu, Georgiu de Majláth, pâna acum nu se numerá intre liberalii magiari, nici nu se socoteá intre vechii conservativi aliati cu partitulu lui Deák; elu ocupá o pusetiune de totu aparte si prin renunmit'a cuventare, ce o tinuse la 21 Augustu 1861 in tabl'a magnatiloru in Pest'a pentru Imperatulu si diplom'a de Octobre, s'a cualificatu pre sine cá reprezentantu alu uniunei reali a Ungariei cu tierile creditórie. Cátra acestea Conte Belcredi din Moravi'a se privesce cá unu barbatu de statulu, carele in contielegere cu Domnulu de Mslatu, sa deá noului Gubernu nume si colóre. Dar Conte Belcredi este inclinat u spre fe-

*) Asiá dice o corespondintia démna de insemnatu in Kreuzzeitung dto 1 iuniu 1865. Trad.)

